

บทคัดย่อ

รายละเอียดเกี่ยวกับโครงการวิจัย

ชื่อโครงการ (ภาษาไทย) การศึกษาเปรียบเทียบ “เศรษฐกิจพอเพียง” ในบริบทของชุมชน พื้นเมืองที่อยู่กับป่าและทะเล

(ภาษาอังกฤษ) A comparative study of “Sufficiency economy” in the context of indigenous sea and forest communities

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยประเภท การวิจัยประยุกต์ สาขาสังคมศาสตร์

ประจำปี 2552 จำนวนเงิน 1,000,000 บาท ระยะเวลาทำการวิจัย 2 ปี ตั้งแต่ 2552 ถึง 2554

หน่วยงานและผู้ดำเนินการวิจัยพร้อมหน่วยงานที่สังกัดและเลขหมายโทรศัพท์

1. ดร.นฤมล อรุโณทัย
2. นายพลาเดช ณ ป้อมเพชร
3. นางสาวจิระวรรณ บรรเทาทุกข์
4. นางสาวกิงแก้ว บัวเพชร
5. นางสาวอุษา โคตรศรีเพชร

สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ถนนพญาไท กรุงเทพฯ 10330

โทรศัพท์ : 0-2218-7375 โทรสาร 0-2255-2353

บทคัดย่อภาษาไทย

งานศึกษาวิจัยทางด้านมานุษยวิทยามีข้อค้นพบว่ากลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงและชาวมอแกน(เคย)มีวิถีชีวิตชนบทธรรมเนียมนิยมประเพณีที่นิยามได้ว่าเป็นเศรษฐกิจพอเพียง เอื้อต่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและดูแลรักษาป่า ไร่หมุนเวียนไม่ใช้การตัดไม้ทำลายป่า แต่เป็นการทำเกษตรกรรมรูปแบบหนึ่งที่อาศัยองค์ความรู้พื้นบ้าน เน้นเพื่อการยังชีพเป็นหลัก การตัดฟันและเผาป่าที่ปล่อยทิ้งไว้เพื่อมาทำเป็นไร่ทำให้ผิวดินตรงความอุดมสมบูรณ์โดยไม่ต้องเติมสารเคมี ส่วนวิถีชีวิตของชาวมอแกนซึ่งอยู่กันเป็นกลุ่มเล็กๆ เดินทางโยกย้ายบ่อยครั้ง ก็เป็นวิถีแห่งการอนุรักษ์ เน้นความพอเพียงและการแบ่งปัน วิถีชีวิตแบบยังชีพพึ่งพาตนเองของชาวมอแกนเป็นเศรษฐกิจพอเพียงและเป็นระบบแบบหาแล้วใช้ทันที ไม่มีการสะสม วิถีการเก็บล่าทรัพยากรชายฝั่งนั้นต้องอาศัยความรู้พื้นบ้านทางทะเล การเดินเรือ การว่ายน้ำ ดาน้ำลึก แหล่งที่อยู่อาศัยและลักษณะนิสัยของสัตว์ทะเลชนิดต่างๆ ส่วนวัตถุดิบสำหรับการสร้างเรือ สร้างบ้าน ทำเครื่องมือเครื่องใช้ ยารักษาโรค ถ่านหุงต้ม และพืชผักผลไม้ที่นำมากินนั้นก็ได้จากป่าตามเกาะและชายฝั่งทะเล

แต่ด้วยสภาวะการก้าวเข้าสู่สังคมเปลี่ยนผ่านจากปัจจัยเร่งทั้งภายในและนอกชุมชน อันได้แก่กระแสการพัฒนาแบบทุนนิยม ระบบสังคมบริโภควัตถุนิยม ระบบการศึกษาที่เน้นการป้อนตลาดแรงงาน ความไม่รู้เท่าทันสิ่งใหม่ๆ ที่รู้มาเร็วเข้ามา และการขาดวิสัยทัศน์เรื่องคุณค่าวัฒนธรรมดั้งเดิม ปัจจัยเหล่านี้ได้รุมเร้าชุมชนพื้นเมืองที่มีวิถีชีวิตแบบพอเพียงให้ค่อยๆ ละทิ้งวิถีดั้งเดิมทั้งหลายเหล่านี้ส่งผลให้ชุมชนชาวกะเหรี่ยงที่

อยู่กับป่าเขาและชาวมอแกนที่อยู่กับทะเลและสิ่งแวดล้อมชายฝั่งถูกเปิดซัดเป็นคนชายขอบและถูกบั่นทอนความมั่นคงในชีวิตความมั่นคงของสังคมโดยรวมต้องสั่นคลอนไปด้วย

งานวิจัยนี้เน้นที่การศึกษาด้านนิเวศวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงและมอแกน โดยใช้กรณีศึกษาชุมชนกะเหรี่ยงโปว์บ้านคลิตี้ล่าง จังหวัดกาญจนบุรี และชุมชนมอแกนหมู่เกาะสุรินทร์ จังหวัดพังงา การวิจัยใช้ทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ โดยอาศัยแบบสอบถามและการสัมภาษณ์เจาะลึก การวิเคราะห์เชิงนิเวศวัฒนธรรมสะท้อนให้เห็นว่าการขาดนโยบายระยะยาวที่ชัดเจนเกี่ยวกับการส่งเสริมการจัดการทรัพยากรป่าและทรัพยากรทางทะเลของกลุ่มเหล่านี้และการปล่อยให้ระบบตลาดและทุนการผลิตเชิงพาณิชย์รุกคืบเข้าในบริเวณโดยรอบชุมชนเป็นแรงกดดันที่ทำให้ชุมชนปรับเปลี่ยนจากเศรษฐกิจพอเพียง เป็นเศรษฐกิจพึ่งพาภายนอก ซึ่งหมายถึงการบุกเบิกทรัพยากรเพิ่มเติมหรือไม่ก็ถูกกลืนกลายเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจกระแสหลัก โดยเป็นฐานล่างสุดของระบบผลิตในฐานะแรงงานรับจ้าง โครงสร้างและความแน่นแฟ้นของชุมชนจึงถูกบั่นทอนลง ดังนั้น แนวทางที่จะส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงคือการทวนกระแสการ “ปล่อยฟรี” ให้กับระบบตลาดและการคำนึงถึงรากเหง้าทางวัฒนธรรมที่มีฐานคิดแบบเศรษฐกิจพอเพียงเป็นทุนเดิม

Abstract

Many anthropological researches found that several indigenous groups in Thailand like the Karen and the Moken (used to) have a way of life that can be described as “sufficiency economy”. The way of living in harmonious with the environment facilitates wise management of nature resources. In the case of the Karen, rotation farming does not mean destroying forest. It is a type of sustainable agriculture that relies on traditional knowledge and based on subsistence living. “Slashing and “burning” leaves the soil rich with natural nutrients; so chemical fertilizer is not needed. The Moken live in small groups and move occasionally. This semi nomadic life is the way of conservation with the emphasis on simplicity and sharing. This immediate return subsistence, together with semi nomadic lifestyle, reinforces non-accumulation principle. Like the Karen, the Moken depend on indigenous knowledge for both sufficiency and efficiency.

Rapid transformation towards non-sufficiency economy is pushed by external and internal forces like the spread of market economy and consumerism, education system that produce for labor market, lack of social and cultural immunization, etc. At the same time, these forced gradually marginalize indigenous groups and threaten their community security. This will indirectly affect the larger society.

This research focused on two case studies – the Pwo Karen in Lower Klity Creek Village in Kanchanaburi and the Moken on Surin Islands in Phang-nga. Both qualitative and quantitative methods were used. The research team conducted questionnaire interviews of all residential households in the communities. In-depth interviews were also carried out. The analysis of cultural ecology clearly reflects that “laissez faire” attitudes on commercialism, marketism, and consumerism put a great pressure on the communities and facilitates the transformation from sufficiency economy to dependency economy. This entails economic integration and more appropriation of common resources. On the other hand, more Karen and Moken travel out of their communities to earn their wage living. Tightly knitted communities are now threatened by these forces. It is necessary to review the national development policy and to put an emphasis on cultural policy in order revive and maintain the strength of sufficiency economy in the indigenous communities.